

ЛЕКЦИЯ 10

ВЕЛИЧИНИ И ТИПОВЕ ДАННИ

- **Понятието величина в ЕПВР**
- **Видове величини**
- **Понятието тип данни в ЕПВР**
- **Основни типове данни в ЕПВР**
- **Понятие за структура от данни**
- **Създаване на нови типове данни**

ПРОГ_10

1/60

ПОНЯТИЕТО ВЕЛИЧИНА

Определение: Величините са основно средство за изразяване на стойностите, с които се оперира в алгоритмите.

Характеристики на всяка величина са:

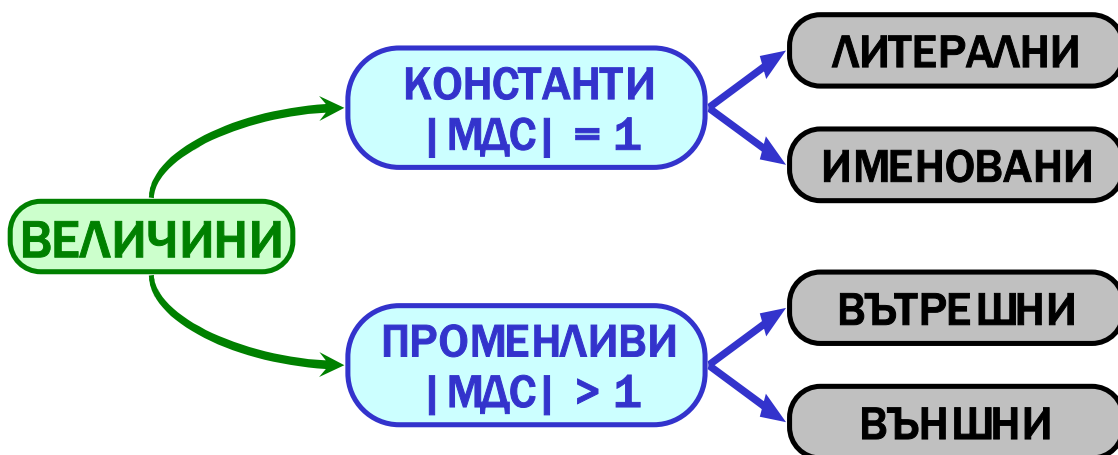
- **име** (за да ги **различаваме**);
- **множество от допустими стойности** (**каквито** дадена величина **може** изобщо да **получи**);
- **текуща стойност** (**във всеки определен момент** от времето).

ПРОГ_10

2/60

ВИДОВЕ ВЕЛИЧИНИ

Величините се **различават** по **размера** на своето **множество от допустими стойности** и **по начина** за определяне на тяхната **текуща стойност**.

ПРОГ_10

3/60

КОНСТАНТИ

- 1 Тяхното **множество от допустими стойности** се състои от **един единствен елемент**, който **винаги** е и тяхна **текуща стойност**.
- 2 Имената на **литералните константи** и тяхната **единствена стойност** се определят от **правилата на езика**.
- 3 Имената на **именованите константи** се **избират от програмиста**, който чрез възможностите на съответния език **посочва и тяхната единствена стойност**.

ПРОГ_10

4/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

- ❶ Обичайни литерални константи: **1**, **9**, **-0.1**, **1E-1**, **'a'**, **"текст"**, **true** и др.
- ❷ Числата обикновено се записват в **10-ична ПБС**, но често е разрешено да се използват още **двоична**, **осмична** и **шестнайсетична ПБС**.
- ❸ Името на именованата константа е **идентификатор**, който се **свързва** с **литерална** или **определена по-рано именована константа**.

ПРОГ_10

5/60

ПРИМЕР: ИМЕНОВАНИ КОНСТАНТИ

Паскал: в раздела за константи **CONST** чрез записи от следния вид
<име> = <стойност> ;

Си: такива константи **не са разрешени**, но **макроапаратът (част от езика)** **осигурява** аналогична **възможност**.

Вижуъл Бейсик: в отделни редове
[Public | Private] Const <име>
[As <тип>] = <израз>

ПРОГ_10

6/60

ПОЛЗАТА ОТ ИМЕНОВАНИ КОНСТАНТИ

Задачата: Аграрен предприемач ви поръчва да създадете програма за обслужване на неговото стопанството с **до пет крави** и **до пет кокошки**.

Анализът: Очевидно е, че **максималният брой** на кравите и кокошките **не** може да **се променя**.

Глупавото решение: Да използвате за своите цели **литералните константи 5**, където ви потрябват.

Защо е глупаво? Кое **5** какво е крави или кокошки?

Умното решение: Две именовани константи – **Макс_Кокошки = 5** и **Макс_Крави = 5**.

Защо е умно? Утре **ще смените само два реда**, но **ще поискате** много **ГОЛЯМА** благодарност.

ПРОГ_10

7/60

ВЪНШНИ ПРОМЕНЛИВИ

- ❶ Тяхната **текуща стойност не се определя** от създадената програма.
- ❷ Техните имена са **определени в** самия език и **не** могат да **се използват за друго**.
- ❸ В създадената програма можем да използваме, но не можем да **променяме** техните текущи стойности.
- ❹ Примери:
INPUT в СНОБОЛ;
RND (от **random** = случаен) в много езици;
DATE и TIME в някои езици.

ПРОГ_10

8/60

ВЪТРЕШНИ ПРОМЕНЛИВИ

- ❶ Тяхното **множество от допустими стойности** се състои от **поне два елемента**.
- ❷ Имената им са идентификатори, които се **избират от програмиста**, доколкото му стига **акълът**.
- ❸ За тях **освен** избраното от него **име** програмистът **трябва да посочи и множеството от допустими стойности**.

ПРОГ_10

9/60

ПРОМЕНЛИВИ (прод.)

- ❹ За да бъде **етап** **❸ по-прост** в ЕПВР **съществува** понятието **тип данни**.
- ❺ Тяхната **текуща стойност** е **изцяло под контрола на** (**определя се от**) създадената **програма**.
- ❻ За такива променливи в езика често се определят **две важни понятия**:
 - ➡ **видимост** на имената (**област на де**);
 - ➡ **време за живот** на променливата.

ПРОГ_10

10/60

ПОНЯТИЕ ЗА ТИП ДАННИ

Просто определение: Посочва множеството от допустими стойности за дадена величина.

Пълно определение: Освен МДС един тип данни определя още и:

- 💡 операциите вътре в типа;
- 💡 операциите вън от типа;
- 💡 релациите над такива данни;
- 💡 правилата за запис на литералните константи (= МДС за типа).

ПРОГ_10

11/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

❶ В повечето езици **типовете данни са подобни (дори еднакви)**, защото се определят **от прагматични съображения**:

- ➡ Какви данни **разпознават компютрите?**
- ➡ Кой данни са **удобни за алгоритмите?**

❷ Всъщност **под тип данни** можем да разбираме и **начина**, по който ще бъдат **интерпретирани поредиците от 0 и 1**, които в компютрите в действителност се явяват **стойности на величините** от даден тип.

ПРОГ_10

12/60

ЗАБЕЛЕЖКИ (прод.)

- ③ Съществуват и **безтипови езици**, при които понятието **тип данни** липсва (APL).
- ④ Много ЦП могат да **обработват по един и същи начин различни** по своята дължина **пореци** от битове.
- ⑤ За да отразят това някои ЕП предлагат **съвместими типове данни**, при които **МДС на единия тип е подмножество на МДС на другия**, а **операциите и релациите са еднакви**.

ПРОГ_10

13/60

СЪВМЕСТИМИ ТИПОВЕ

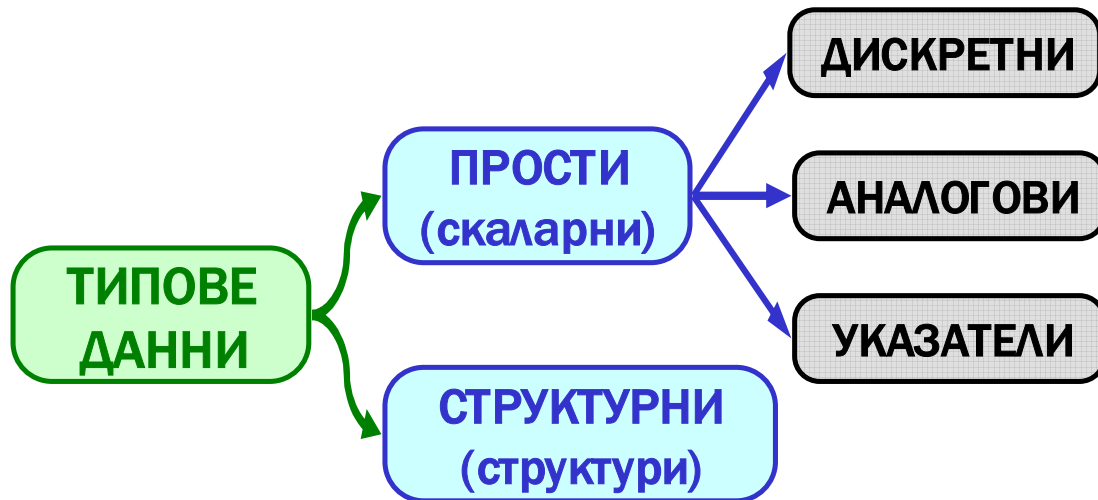
- ① Типът с **по-малък брой** допустими **стойности** обикновено се нарича **подтип** на другия (който често се нарича **надтип**).
- ② Литералните константи на един **подтип** са **законни** и за **неговия надтип**, което може да породи **двусмислие**.
- ③ За да се избегне такова **двусмислие** в езиците със **съвместими типове** общите **литерални константи** могат да **се пишат по два начина: двусмислено** и като **стойности за по-общия тип** – **1** и **1L**.

ПРОГ_10

14/60

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ТИПОВЕТЕ ДАННИ

Никлаус Вирт – съзателят на **Паскал**, предлага **следната класификация**:

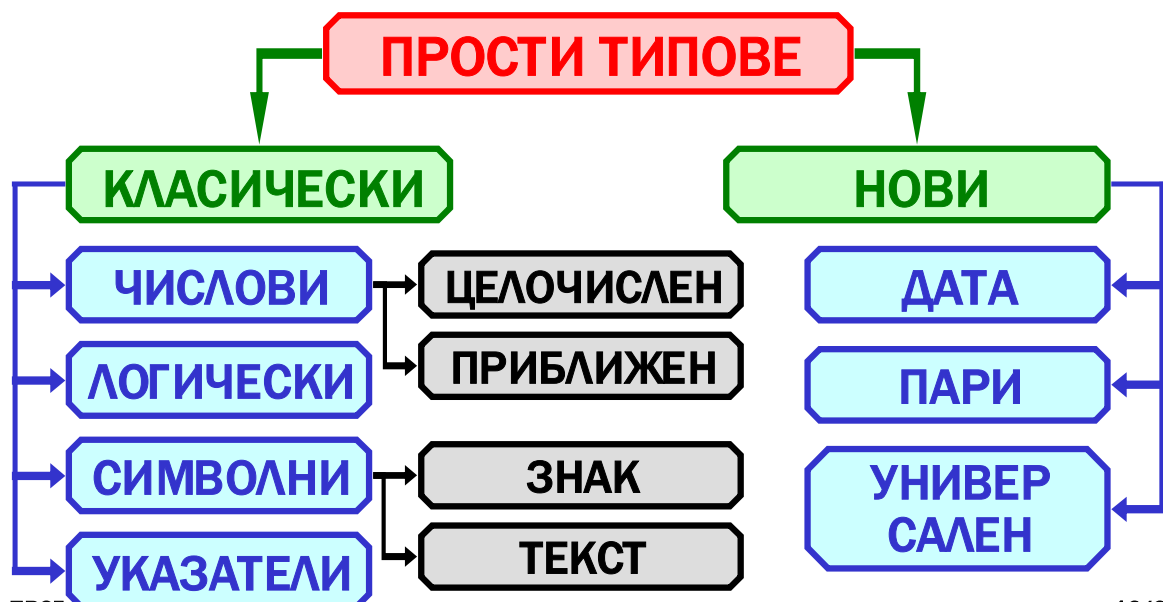

ПРОГ_10

15/60

ДРУГА КЛАСИФИКАЦИЯ

Друга – **компютърно-ориентирана**, **класификация** на простите типове е:

ПРОГ_10

16/60

ЦЕЛОЧИСЛЕН ТИП

- ❶ **Литералните константи** се пишат с **цифри** и **основата е десет**: **1**, **+25**, **-37**, ...
- ❷ Понякога **основата** може да бъде **две**, **осем** и **шестнайсет**. В тези случаи **преди или след числото** се записва **специален знак** за новата **основа**: **%**, **@**, **\$**; **B**, **O**, **H**.
- ❸ **Операциите** са събиране, изваждане и др. и се **извършват точно!** **Литералните константи също** се представят **точно!**
- ❹ **Релациите** са на **пълната наредба**.
- ❺ **Всяка допустима стойност** има **точно определени стойности преди и след себе си**.
- ❻ **Точно определени** са още **най-малката и най-голямата допустими стойности**.

ПРОГ_10

17/60

ПРИМЕР: ИМЕНА НА ЦЕЛОЧИСЛЕНИ ТИПОВЕ

Паскал: единствен тип **INTEGER**.

Си: множество съвместими типове **char**, **signed char**, **unsigned char**, **short [int]**, **unsigned short [int]**, **int**, **unsigned [int]**, **long** и **unsigned long**.

ВБ: три съвместими типа **Byte**, **Integer** и **Long**.

ПРОГ_10

18/60

ПРИБЛИЖЕН ЧИСЛОВ ТИП

- ❶ **Неправилно** се нарича **реален тип**.
- ❷ **Литералните константи** се пишат само в десетична БС с **цифри**, **знак за дробна част** (.) и **знак за основа десет** (**e, d, E, D**) **по два начина**: **-1 1**, **.2** (= 0,2), **3** (= 3,0 и ≠ 3); и **-5.6e+2** (= $-5,6 \times 10^2 = -560$).
- ❸ **Операциите** са събиране, изваждане и др. и се **извършват приближено** (т. е. **неточно**)! **Литералните константи също** се представят **приближено**!
- ❹ **Релациите** са на **пълната наредба**.
- ❺ **Не е ясно** нито **коя стойност е точно преди** и **след дадена допустима**, нито **кои са най-малката и най-голямата стойности**.

ПРОГ_10

19/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

- ❶ Този тип е продиктуван от **необходимостта при** извършване на **математически изчисления** **едновременно** да се представят **много големи**, а **също и много малки** по своята **абсолютна стойност** числа: **ctg x** → ∞ при **x** → 0.
- ❷ **Важни характеристики** на типа са **броят** на **верните цифри** (**точност**) и **диапазонът** на представяните числа (обхват на **порядъка**).
- ❸ ЦП **разпознават** и могат да **оперират с числа с плаваща запетая**, представяни като **мантиса** и **порядък** (**степен на 2** или **16**, а **не на 10**).
- ❹ Поради **неточността на изчисленията** **няма смисъл стойностите** на две величини от типа **да бъдат сравнявани за равенство**. **По-правилно е** да приемем, че **a=b** когато **|a-b| < ε**.

ПРОГ_10

20/60

ПРИМЕР: ИМЕНА НА ПРИБЛИЖЕНИ ТИПОВЕ

Паскал: единствен тип **REAL**.

Си: три съвместими типа **float**, **double** и **long double**.

ВБ: два съвместими типа **Single** и **Double**.

При съвместимите типове в **Си** и **ВБ** увеличеният брой верни цифри се съпътства с разширяване на диапазона от представяни числа.

ПРОГ_10

21/60

ЛОГИЧЕСКИ ТИП

- ❶ **Необходим** е за оценки по време на изпълнението на програмата.
- ❷ **Литералните константи** са само **две**: **true** (**ИСТИНА**) и **false** (**ЛЪЖА**).
- ❸ **Операциите** са отрицание (**НЕ**), конюнкция (**И**), дизюнкция (**ИЛИ**) и др.
- ❹ **Основен генератор** на логически стойности са **сравненията**, породени от **релациите** на другите типове от данни.
- ❺ В повечето езици се приема, че **двете** допустими **стойности са наредени** като **истината е пряк наследник на лъжата**, т. е. **false < true**.

ПРОГ_10

22/60

ПРИМЕР: ИМЕ НА ЛОГИЧЕСКИЯ ТИП

Паскал: `BOOLEAN`.

Си: **липсва** такъв тип, но има логически операции, при които **числова стойност = 0** е **лъжа**, а **всички $\neq 0$ числови стойности** са **истина (1)**.

ВБ: `Boolean`, но се използват и правилата на Си (`True = -1`).

ПРОГ_10

23/60

ЗНАКОВ ТИП

- ❶ **Допустима стойност** на типа е **всеки единичен знак**, представян **чрез своя код – цяло число**, в използваната кодова таблица.
- ❷ **Литералните константи** се записват като **с апострофи се огради графичен знак**: `'Z'`, `'я'`, `'$'`, ...; **името на непечатим знак**: `'\a'`, `'\n'`, ... и дори **кода на произволен знак**: `'\ooo'`, `'\xhh'`.
- ❸ Типът **няма операции**, но често се позволява трансформиране на **цяло число в знака** с такъв код и **знак в цялото число**, което е негов код.
- ❹ **Релациите** на типа **унаследяват релациите на целите числа**, явяващи се кодове на знаците.
- ❺ **При всеки знаков код** кодовете на **цифрите** (от 0 до 9) са **последователни цели числа**, а кодовете на **буквите нарастват по техния азбучен ред**.

ПРОГ_10

24/60

ПРИМЕР: ИМЕ НА ЗНАКОВИЯ ТИП

Паскал: `CHAR`.

Си: такъв тип липсва – `char` е
целочислен тип и това няма защо
да се скрива, **но има литерални
константи** (те са цели числа!).

ВБ: такъв тип липсва, защото той
може да бъде заменен от **текст**
(**знаков низ**) **с дължина 1** знак.

ПРОГ_10

25/60

ТЕКСТОВ ТИП

- ❶ **Допустима стойност** на типа е **всяка редица
от знакове**, поради което е **известен и като тип
знаков низ**.
- ❷ **Литералните константи** се записват като
**редицата от знакове се ограда със знака за
инч (")**, неправилно наричан кавичка: `"Зя\n"`.
- ❸ Единствената **операция** е **конкатенация
(слепване)** – **дописване на втория низ след
първия**, но обикновено **езиците предлагат** като
функции **редица други** полезни възможности.
- ❹ **Релациите** на типа са продиктувани
от **лексикографската наредба** на низове:
 - ⌚ **с** и **без** **отчитане** на **рисуняка** ($A \neq a$, $A \equiv a$);
 - ⌚ **директно по кодовете** на знаците ($\text{Ç} > z$, $\text{İ} > z$);
 - ⌚ **с** **със** **замяна** на букви ($ae \equiv \text{æ}$, $\text{Ç} \equiv C$, $\text{İ} \equiv \text{Î} \equiv I$).

ПРОГ_10

26/60

ПРИМЕР: ИМЕ НА ТЕКСТОВИЯ ТИП

Паскал: такъв тип **липсва** и той се моделира с **масив от CHAR**.

Си: такъв тип **липсва** и той се моделира с **масив от char**.
За удобство има подобие на литерални константи.

ВБ: **два** текстови типа **String** и **String * <брой>**.

ПРОГ_10

27/60

ПОНЯТИЕ ЗА УКАЗАТЕЛИ

При изпълнението на една програма от компютър **всяка** нейна **величина** **ще** трябва да **бъде моделирана** в неговата **ОП**.

При това моделиране името на величината **ще** се свърже с **конкретен адрес** от **ОП**, а **съдържанието** на съответната **клетка** в **ОП** **ще** **представя текущата стойност** на величината.

Адресите на клетките от **ОП** **са цели числа** и нищо не ни пречи да третираме **записаното** в една клетка **като адрес** на друга клетка от **ОП**.
Така стигаме до **идеята за величини**, чието **МДС** **са адресите** на клетки от **ОП**, в които са моделирани (**има**) **величини от определен тип**.

Това е и понятието **указател**, чрез който можем **косвено** да **използваме друга величина**.

ПРОГ_10

28/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

Събирането на указатели е **безсмислено** (какво е **сума на адреси** от ОП?), но **изваждането** има **разумна интерпретация** – **брой на клетките** между двата адреса и ако бъде **разделен на размера** на величина от даден тип ще се получи **броят** на такива **величини в ОП**.

Добавянето на цяло число към указател също е **смислено**, особено когато числото се **умножава по размера** на величините от даден тип.

Други смислени операции са **получаване на адреса на величина** за да стане той **стойност на указател** и **косвен достъп до стойност на величина чийто адрес е в (стойност на) указател**.

ПРОГ_10

29/60

ЗАБЕЛЕЖКИ (прод.)

Единствената **смислена явна стойност** на указател е **адресът**, на който **никога не би могло да бъде моделирана** каквато и да е **величина (празен указател)**.

Неумелото боравене с указатели може да доведе до **големи бели**, поради което **указателите липсват в повечето езици**.

Обратно, **разумното им използване** дава **възможност за елегантно записване на множество интересни алгоритми (вкл. и криминални по своята същност)**.

ПРОГ_10

30/60

ТИП УКАЗАТЕЛ

- ① Допустимите стойности не се уговарят явно (всъщност това са адресите от ОП).
- ② Винаги се уговаря към какъв тип величини сочи даден тип указател и рядко е разрешен универсален тип указател (`void *` в Си).
- ③ Явна литерална константа е само празният указател (`Nil`, `NULL`, `Nothing`), но понякога неявно са разрешени някои константи на целочисления тип (явяващи се адреси).
- ④ Операциите (когато има такива) са изваждане на указатели към еднакъв тип (с делене на размера) и събиране на указател с цяло число (умножено по размера).
- ⑤ Релациите са за съвпадение на указатели към еднакъв тип и с празен указател (`=` и `≠`).

ПРОГ_10

31/60

ПРИМЕР: ИМЕ НА ТИП УКАЗАТЕЛ КЪМ

Паскал: явен тип **липсва**, но т. нар. **динамични променливи** го заместват напълно.

Си: `<тип> *`, където `<тип>` е `void` или произволен тип на езика, **включително и указател към**

ВБ: **<клас от обекти>**, т. нар. **обектови променливи**.

ПРОГ_10

32/60

НОВИ ТИПОВЕ ДАННИ

Появяват се поради нарастващото приложение на компютрите в живота на хората, което изисква създаването на все по-разнообразни програми.

Обикновено присъстват само в новите езици за програмиране (ВБ, SQL и др.).

В повечето езици са свързани с особено тълкуване на стойностите на традиционните типове от данни и собствени литерални константи.

ПРОГ_10

33/60

ТИП ДАТА

Стойности на типа са календарните дати. Често датата се комбинира с времето от денонощието, макар че в някои езици има отделни типове за дати (Date), времена (Time), и комбинация от двете (DateTimeStamp).

Във ВБ типът Date е комбиниран и литералните константи представляват правилно записани дати и времена, заградени със знака диез (#):

#1 януари 2002 10:23:55#. Във ВБ допустими са датите от 1.I.100 до 31.XII.9999 г.

Също във ВБ стойностите се представят чрез приближения тип като цялата част определя броя на дните спрямо 30.XII.1899 г., а дробната част – часа от денонощието (0 = полунощ, 1/2 = пладне).

ПРОГ_10

34/60

ТИП ПАРИ (ВАЛУТА)

Парите са важен елемент в живота на хората. В повечето държави **паричните единици имат и подразделения**, което означава, че **паричните стойности** трябва да бъдат **дробни числа с вярно представяне и верни операции**.

Следователно, за представяне на парични стойности **не са подходящи обичайните числови типове** (**целочислен** и **приближен**).

Много езици правят **опит за разрешаване** на въпроса. В Кобол и ПЛ-1 за целта се използват двоично-кодирани десетични числа. **ВБ** има тип **Currency** – цели числа, представлящи **паричната стойност умножена по 10 000**. Така имаме **15** десетични **цифри цяла част** и **4 – дробна**.

ПРОГ_10

35/60

УНИВЕРСАЛЕН ТИП

ВБ предоставя **интересен универсален тип** данни, наречен **Variant**. Неговото **МДС** е **обединение от МДС** на всички останали типове и още **две специални стойности: Липсваща (Empty) и Неизвестна (Null)**.

Променливите от този тип могат да получат **произволна текуща стойност**, която **временно** ги причислява **към типа, на който принадлежи**.

В последните версии на **ВБ** променливите от универсален тип **могат да получат** като своя текуща стойност **дори структура от данни**.

Неумелото използване на универсалния тип може да породви **много грешки**. Обратно, чрез **разумното** му **използване** някои интересни **задачи** могат да бъдат решени **твърде леко и елегантно**.

ПРОГ_10

36/60

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ТИПА

За да използваме нова променлива в една програма трябва да определим нейните **име и тип**. **Измислянето на име** е въпрос на творческо виждане. **Определянето на типа** може да се осъществи **по два начина**:

① **неявно чрез името** на променливата:

- 🔔 от неговата **първа буква** (Фортран: **I, J, K, L, M, N** – **целочислен**, друга – **приближен**);
- 🔔 от **специален знак след него** (**ВБ: %** – **Integer**, **&** – **Long**, **\$** – **String**, **@** – **Currency** и др.).

② **явно чрез специална декларация** за създаване на нова променлива **преди използването** на тази променлива.

ПРОГ_10

37/60

СРАВНЯВАНЕ НА НАЧИНИТЕ

① **Неявно определяне на типа:**

- 😊 по-малко **писане**;
- 😊 разрешено е **на всяко място** в текста.
- 😞 **правописните грешки** са твърде скъпи;
- 😞 **провокира недисциплинираност**;
- 😞 **липсва яснота** за ролята на променливата.

② **Явно деклариране на типа:**

- 😊 **избягват се глупави правописни грешки**;
- 😊 **налага дисциплина и дава яснота**.
- 😞 **повече и по-трудно писане**;
- 😞 **липсата на грешки е измамна**.

ПРОГ_10

38/60

ПОМНЕТЕ ВЗРИВЕНАТА АМЕРИКАНСКА РАКЕТА!

Полетите на космически ракети винаги са били управлявани от компютри.
В 60-те години на XX век в САЩ програмите се пишат на **Фортран** – първият ЕПВР, в който **интервалите се игнорират!**

В програма за управление на първата ракета към Марс е допусната **правописна грешка**: една **запетая е заменена с точка**:

DO 100 I = 1,10 – оператор за цикъл

DO100I = 1.10 – оператор за присвояване

ПРОГ_10

39/60

ПРИМЕР: ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ТИП

Паскал: **само явно** в раздела за променливи
VAR чрез записи от вида

<име> : <тип> ;

Си: **само явно** чрез записи от вида

[<вид памет>] <тип> <име> [=<нач. ст-т>];

VB: има **и двата варианта** като **неявното** определяне може да бъде **забранено** чрез **Option Explicit**

[**Dim** | **Public** | **Private**] <име>
[**As** <тип>] [, <име> [**As** <тип>] ...]

ПРОГ_10

40/60

ПОНЯТИЕ ЗА СТРУКТУРА

? Може ли две величини да имат еднакви имена?

💡 Не, разбира се! Как ще ги различаваме?

? А полезно ли е да има еднакви имена?

💡 Отговорът се вижда от следните задачи:

① Еднаква обработка на 3 числа?

➤ 3 имена, например a, b и c.

② Еднаква обработка на 300 числа?

➤ 300 имена, например a001, a002, ..., a300.

③ Еднаква обработка на 30 000 числа?

➤ 30 000 имена? Трудно, но възможно!

④ Еднаква обработка на неизвестен брой?

➤ Сега вече мисията е невъзможна!

ПРОГ_10

41/60

СТРУКТУРИ ОТ ДАННИ

Вижда се, че е полезно няколко величини да имат еднакво име, което да използваме когато ги разглеждаме като единно цяло, какъвто е и смисълът на понятието структура от данни.

Разбира се, ще трябва да уточним механизъм за идентифициране на всяка отделна величина, явяваща се елемент на структурата:

① чрез наредена ъ-орка цели числа, когато смисълът на елементите е еднакъв и следователно те са от един и същи тип;

② чрез индивидуални (под) имена, когато смисълът на елементите е различен, което не е гаранция, че и типът им е различен.

ПРОГ_10

42/60

МАСИВИ

Структурите с **идентификация** ① се наричат **масиви** или **променливи с индекси**.

Числото n се нарича **размерност на масива**.

Идентифициращото цяло число по i -тото измерение се нарича **i -ти индекс**.

Минималната и максималната стойности на i -тия индекс се наричат **i -та гранична двойка**.

Масивите изискват явно деклариране на:

- ① размерността n ;
- ② граничните двойки min_i и max_i , $i=1, 2, \dots, n$;
- ③ еднаквия тип **на всички елементи**.

ПРОГ_10

43/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

- ① Целите числа са със **строго определено подреждане**. В някои езици за **по-голямо удобство** като **индекс** по дадено измерение може да се използва **по-общо – произволен дискретен тип** (**знак**, **логически** и др.).
- ② **Параметрите** на един масив трябва да бъдат **обявени до неговото използване**.
- ③ За **по-бързо деклариране** в много езици **долната граница на индексите е фиксирана** и не се посочва: 0 (**Си**) или 1 (**Фортран**).
- ④ **Масивите** биват **статични** (**Паскал**, **Си**) и **по-рядко динамични** (**ВБ**) – доста по-удобни.

ПРОГ_10

44/60

(ЛОГИЧЕСКИ) ЗАПИСИ

Структурите с **идентификация ②** се наричат (логически) **записи (Паскал)**, само **структури (Си)** или **променливи с полета**.

Записите изискват **явно деклариране на имената и типовете** на своите елементи. **За удобство** това може да се обяви **и отделно**.

Освен **записи, съдържащи винаги всички** свои именувани **елементи**, в **Паскал** има и **вариантни записи**, в които **част от елементите присъстват само когато стойността на посочен елемент отговаря на определено условие**.

ПРОГ_10

45/60

ЗАЩО СТРУКТУРИТЕ ОТ ДАННИ СЕ НАРИЧАТ ТИПОВЕ ДАННИ

① Синтаксисът (граматиката) на езика за деклариране на множество едноименни променливи (структура от данни) **изисква характеристиките** на структурата **да бъдат записани там, където се записва типът** на простите променливи.

② Характеристики често се изнасят пред скоби и именуват.

ПРОГ_10

46/60

ЗАЩО СТРУКТУРИТЕ ОТ ДАННИ НЕ СА ТИП ДАННИ

❶ За тях липсват:

- 🔔 литерални **константи** (но **ВБ** има за масив);
- 🔔 **операции** (но в ПЛ-1 и **ВБ** частично има);
- 🔔 **релации**.

❷ Кое е типът данни:

- 🔔 **масив**, **едномерен масив**, **двумерен масив**?
- 🔔 **едномерен масив с 5, с 10, с 27** елемента?
- 🔔 **едномерен масив с 5 елемента и гранични двойки 1 и 5, 3 и 7, 0 и 4, -2 и 2, 'В' и 'Г'?**

ПРОГ_10

47/60

ЗАЩО СТРУКТУРИТЕ ОТ ДАННИ СА ПОЛЕЗНИ?

❶ *Моделират* често срещани **житейски ситуации**:

- 🔔 **Масив** → важни **математически понятия** като **вектор**, **матрица** и др.
- 🔔 **Запис** → **характеристики на обект**, **ред от таблица** и т. п.

❷ *Могат да се вграждат* една в друга, т. е. **елементите** на една структура също **могат да бъдат структури** от данни.

ПРОГ_10

48/60

ПРИМЕР: ДЕКЛАРИРАНЕ НА МАСИВ

Паскал: <име> : **ARRAY** [<гр. двойка1> [, <гр. двойка2> ...] **OF** <тип ел. > ;

Си: разрешени са само едномерни масиви с долна граница на индекса 0:
<тип ел. > <име> [<брой ел-ти>] ;
и **extern** <тип ел. > <име> [] ;

ВБ: [**Dim** | **Public** | **Private**]
<име> (<гр. двойки>) [**As** <тип>]
<гр. двойки> е [<мин. > **To**] <макс. >
[, [<мин. > **To**] <макс. > ...]

и **Dim** <име> () [**As** <тип>]

ПРОГ_10

49/60

ПРИМЕР: ЦИТИРАНЕ НА ЕЛЕМЕНТ НА МАСИВ

Паскал: <име> [<инд. 1> [, <инд. 2> ...]]

Масив ['a' , -5 , true]

Си: <име> [<индекс>] , но и

<име> [<индекс>] [<индекс>] ...

Масив [7] и **Масив_От_Масиви** [7] [16]

ВБ: <име> (<инд. 1> [, <инд. 2> ...]) и

<име> (<инд. 1> ...) (<инд. 2> ...) , когато елемент на масив от тип **Variant** има за своя текуща стойност друг масив.

Масив (7 , -5) и **Вариант** (6) (1 , 3)

ПРОГ_10

50/60

ПРИМЕР: ДЕКЛАРИРАНЕ НА ЗАПИС

Паскал: <име> : RECORD <подиме1> : <тип1> ;
<подиме2> : <тип2> ; ... END;

Си: struct [<Мак.>] {<тип1> <подиме1> ;
<тип2> <подиме2> ; ... } <име>

ВБ: [Public | Private] Type <Макет>
<подиме1> [(<гр. дв.>)] As <тип1>
<подиме2> [(<гр. дв.>)] As <тип2>
...

End Type – предварително описание

и Dim <име> [(<гр. дв.>)] As <Макет>

ПРОГ_10

51/60

ПРИМЕР: ЦИТИРАНЕ НА ЕЛЕМЕНТ НА ЗАПИС

Паскал: <име> . <подиме>

C : RECORD Re : REAL ; Im : REAL ; END ;

C.Re C.Im и WITH C DO Re Im

Си: <име> . <подиме> <ук.> -> <подиме>

struct Cmpl {float Re; float Im} C;

struct Cmpl *CPtr;

C.Re C.Im CPtr -> Re CPtr -> Im

ВБ: <име> . <подиме>

Type Complex ◀ Re As Single

Im As Single ◀ End Type

Dim C As Complex ◀ C.Re C.Im

ПРОГ_10

52/60

ЗА ТИПОВЕТЕ ОТ ДАННИ

? **Кой определя** типовете от данни?

💡 **Авторът** на езика.

? **Може ли** програмистът да определя и **свои типове** от данни?

💡 **Уви**, почти **не**, защото трябва да се посочат:

- всички литерални константи (=МДС).
- разрешените **операции**;
- съществуващите **релации**.

? **Какво се прави**, когато типовете не стигат?

💡 **Предполага се**, че **комбинирането** на целочисления тип, структурите и деленето на програмни части **ще бъде достатъчно**.

ПРОГ_10

53/60

ЗА ТИПОВЕТЕ (прод.)

? **Защо в ЕПВР** се говори за нови типове?

💡 **Декларацията** на структура от данни:

- синтактично **прилича** на тип данни;
- може да бъде доста **объркваща** (**Си**);
- за по-бързо писане и по-лесно възприемане е удобно да бъде **изнесена пред скоби и именована**.

? **И все пак** прави ли се нещо по въпроса?

💡 **Да**, и то **доста**:

- Алгол-68 разрешава **пълно създаване на нов тип**;
- **клас от обекти** в обектното програмиране (**ВБ**) и ООП (**Си++** и др.) **донякъде е обобщение на тип**, а обект (екземпляр) – на променлива;
- много езици (**Паскал**, **Си**, **ВБ** и др.) предоставят два **механизма за частично създаване на нови (непълни) типове** от данни: **изброяване** и **ограничаване**.

ПРОГ_10

54/60

МЕХАНИЗЪМ ИЗБРОЯВАНЕ

- ① **Новият тип** се нарича **изброим**.
- ② **Името на новия тип** се определя от програмиста чрез идентификатор.
- ③ **Заедно с името** също чрез идентификатори се посочват **литералните константи** и техният **ред на** пряко **следване**.
- ④ **Операции не са разрешени**. Има стандартни функции за трансформиране на **стойност** в **пореден номер** и **обратно**.
- ⑤ **Релациите** са на **пълната наредба**, породена от **прякото следване**.
- ⑥ **След определянето на новия дискретен тип** могат да се използват **неговото име** и **имената на** неговите литерални **константи**.

ПРОГ_10

55/60

ЗАБЕЛЕЖКИ

- ① **На пръв поглед механизмът** за изброяване **изглежда излишен**: **целите числа**, като универсална азбука за кодиране, **вършат същата работа, особено** когато е разрешено използването на **именовани константи**.
- ② Всъщност нещата са доста **по-сложни**:
 - **целочисленият тип има операции**, които може да са нежелани – какво е **понеделник + вторник?**
 - **чрез целите числа** може да се постигне **циклично следване**, което не е възможно при изброимите типове – последният ден **неделя е и преди първия понеделник**.

ПРОГ_10

56/60

ПРИМЕР: ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НОВ ИЗБРОИМ ТИП

Паскал: в раздела за типове **TYPE** чрез

```
<Име Тип> = (<конст1> [ , <конст2> ... ] ) ;
ДЕН = (ПОН, ВТО, СРЯ, ЧЕТ, ПЕТ, СЪБ, НЕД) ;
```

Си: **enum** [<Име Тип>] {<конст1> [= <цяло1>] [, <конст2> [= <цяло2>] ...] [<Пром.>] ;

```
Enum Ден = {Пон=1, Вто, Сря, Чет, Пет, Съб, Нед} Днес; и Enum Ден Утре;
```

ВБ: [**Public** | **Private**] **Enum** <Име Тип>

```
<Име Конст1> [= <израз1>]
```

```
...
```

```
End Enum
```

```
Enum Ден ◀ Пон=0 ◀ ... ◀ End Enum
```

ПРОГ_10

57/60

МЕХАНИЗЪМ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ТИП

- ① **Новият тип съдържа** краен **интервал от стойностите** на съществуващ дискретен тип и е **съвместим** с него.
- ② **Името** на новия тип **и краищата на интервала** се определят от програмиста.
- ③ **Операциите и релациите** се наследяват от ограничавания базов тип.
- ④ **Не е необходим** в езиците, които предлагат **съвместими типове**.
- ⑤ **Повишава яснотата** на програмата и има **теоретично значение без почти никаква практическа полза**.

ПРОГ_10

58/60

ПРИМЕР: ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОГРАНИЧЕН ТИП

Паскал: в раздела за типове **TYPE** чрез
<Име Тип> = <От> .. <До>;
ПЪРВА_ИНДЕКСНА_ДВОЙКА = -5 .. +7;

Единствената практическа **полза**
от този механизъм **е** за **определяне**
на индексните двойки на масиви.

Си: Поради наличие на съвместими типове
такъв механизъм **липсва**.

ВБ: Поради наличие на съвместими типове
такъв механизъм **липсва**.

ПРОГ_10

59/60

**БЛАГОДАРЯ ВИ
ЗА ВНИМАНИЕТО!**

**БЪДЕТЕ С МЕН И
В СЛЕДВАЩАТА ЛЕКЦИЯ,
КОЯТО ЩЕ НИ ОТВЕДЕ
В НЕВЕРОЯТНИЯ СВЯТ НА
ОПЕРАЦИИТЕ И
ИЗРАЗИТЕ**